

TÜRKİYE'DE İKİNCİ DİL KURULTAYI VE SOVYET-TÜRK BİLİM İLİŞKİLERİ*

Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç

■ Geçen sene genel toplantıların birinde, Türkiye hükûmetinin komşu ve dost iki ülke arasında dil bilimi ve tarih alanındaki ilmî ilişkileri güçlendirmek maksatlı daveti üzerine Akademi üyesi N. Ya. Marr ve benim 1933 yılında gerçekleşen Türkiye ziyaretimizin olumlu sonuçlarını İlimler Akademisine bildirmiştım. Geçen seneki raporumun dinlenmesinden sonra, genel toplantıda Akademi bünyesinde SSCB'nin Türkiye ile ilmî ilişkilerini geliştirmesi için daimî bir komisyon kurulması ve komisyonun yalnızca beşerî bilimlerde değil, fen bilimlerinde de bu ilişkileri güçlendirmesi kararlaştırıldı.

Türkiye'de toplanacak ilmî kongrelere Sovyet bilginlerin katılmasını destekleyecek Türkiye Maarif Vekâleti [Millî Eğitim Bakanlığı] ile yapılan anlaşma gereği Birliğimizin tertip ettiği ilmî toplantı ve kongrelere Türk bilginlerin katılmasını sağlamak, ikinci çalışma yılına giren komisyonumuzun vazifelerinden biridir.

Bu yıl komisyonumuzun desteğiyle Mendeleyev Kimya Kongresine katılan Türk kimyacıların temsilcisi Remziye [Hisar] Hanım, veda mektubunda, SSCB kimya çalışmaları ve ülkemizdeki bilimin genel durumunu görünce ülkesine dönüşüyle beraber Sovyet meslektaşlarıyla İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi çalışanlarının yakınlaşmasını faal bir şekilde teşvik etmenin şart olduğunu belirtti.

* SSCB İlimler Akademisi oturumunda 22 Aralık 1934'te sunulan tebliğ. [A. N. Samoyloviç, "Vtoroy lingvistiçeskiy kongress v Turtsii i sovetsko-turetskiye nauçniye otnoşeniya", *Vestnik Akademii Nauk SSSR*, 1935, S 1, 17-28. sütunlar. Yukarıdaki metin Serdar Karaca tarafından yazıldığı dönemin Türkiye Türkçesi gözetilerek çevrilmeye çalışılmıştır. Ancak bugün kullanımdan düşmüş ya da anlaşılamayacağını düşündüğümüz kelimelerin güncel karşılıkları eğik çizgiden sonra gösterilmektedir. Yine söz konusu metindeki yay ayrıçlar yazarına, köşeli ayrıçlar ise çevirenine aittir.]

ВТОРОЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ КОНГРЕСС В ТУРЦИИ И СОВЕТСКО-ТУРЕЦКИЕ НАУЧНЫЕ ОТНОШЕНИЯ*

На одном из общих собраний прошлого года я докладывал Академии наук о положительных результатах поездки в Турцию по приглашению турецкого правительства в 1933 г. акад. Н. Я. Марра и моей для укрепления научных связей в области лингвистики и истории между двумя соседними и дружественными странами. По заслушании моего прошлогоднего доклада общее собрание постановило организовать при Академии постоянную комиссию содействия научным связям СССР с Турцией и поручить этой комиссии развивать эти связи не только в области гуманитарных наук, но и в области наук естественных.

Одной из задач нашей комиссии, которая вступила уже во второй год своей деятельности, является содействие тому, чтобы турецкие ученые принимали участие в научных съездах и конгрессах, созываемых нашим Союзом, по договоренности с министерством просвещения Турции, которое со своей стороны содействует участию советских ученых в научных конгрессах, созываемых в Турции.

В текущем году при содействии нашей комиссии приняла участие в Менделеевском съезде химиков представительница турецких химиков г. Рамзие, которая, ознакомившись с положением работ по химии в СССР и с положением в нашей стране науки вообще, заявила в своем прощальном письме о том, что признает необходимым по возвращении на родину энергично содействовать сближению работников естественного факультета Стамбульского университета со своими советскими коллегами.

Нашей комиссией приняты также меры к тому, чтобы представитель Турции прибыл в СССР на предстоящее совещание по составлению почвенной карты Азии, созываемое для выполнения поручения, возложенного на советских почвоведов одним из предыдущих международных конгрессов по почвоведению.

В этом же году правительство Турции пригласило двух советских ученых, акад. И. И. Мещанинова и меня, принять участие во втором лингвистическом конгрессе в Турции, состоявшемся 18—23 августа.

Краткому отчету об этом конгрессе и о нашем в нем участии и посвящается главным образом мое сегодняшнее сообщение.

Как я докладывал общему собранию в прошлом году, президент Турецкой республики Гази Мустафа Кемаль (недавно получивший от Великого национального собрания фамилию Ататюрк), который возглавляет работу по укреплению политической, и экономической независимости Турции, принял на себя с 1928 года руководство также и работой по укреплению независимости от империалистических стран в культурном отношении, в частности, в научных областях истории и лингвистики, заботясь одновременно в интересах роста турецкой культуры о ликвидации старого, феодального, доступного пониманию лишь верхнего слоя старого общества, литературного языка и о создании нового литературного турецкого языка, стоящего на уровне современных требований развития народного хозяйства и культуры независимой Турецкой республики.

* Доклад на сессии Академии наук СССР 22 декабря 1934 г.

Komisyonumuz, Türkiye temsilcisinin SSCB'ye gelerek önceki milletlerarası toprak bilimi kongrelerinin birinde Sovyet toprak bilimcilere tevdi edilen vazifenin yerine getirilmesi maksadıyla gerçekleşecek olan bir sonraki Asya'nın toprak haritasını hazırlama toplantısına katılması için de tedbirler aldı.

Bu yıl, Türkiye hükûmeti iki Sovyet bilginini, Akademi üyesi İ. İ. Meşaninov ile beni, 18-23 Ağustos'ta Türkiye'de tertip edilen ikinci dil kurultayına katılmamız için davet etti.

Bugünkü tebliğim genel olarak bu kurultay ve bizim iştirakimizi kısaca raporlamaya adanmıştır.

Geçen sene genel toplantıda aktardığım üzere, Türkiye Cumhuriyeti Re- isicumhuru (yakın zamanda Büyük Millet Meclisinden Atatürk soyadını alan) Gazi Mustafa Kemal, Türkiye'nin siyasi ve iktisadi bağımsızlığını güçlendirme işini idare ederken aynı zamanda 1928'den beri Türk kültürünün geliştirilmesi gayesiyle eski cemiyetin yalnızca üst kesimlerince ulaşılabilir eski, feodal edebî dili tasfiye etmeyi ve bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin ülke ekonomisi ve kültürünü geliştirecek, çağdaş gerekleri karşılayan yeni bir edebî Türk dili vücuda getirmeyi gözeterek yayılmacı ülkelerden başta tarih ve dil bilimi alanları olmak üzere kültür yönüyle bağımsızlık kazanma işini de uhdesine aldı.

Farklı dil aileleriyle ilişkisi bakımından Türkiye Türkçesi ile öbür Türk dillerine ve uygulamalı dil biçimlendirmesi alanındaki hazırlık çalışmaları

larına dair Türkiye'deki ilmi araştırmaları birleştiren daimî kuruluş, Türkiye'nin ilk dil kurultayından sonra 1932'de teşekkül eden Ankara'daki Türk Dili Tetkik Cemiyetidir [Türk Dil Kurumu]. Cemiyetin nizamnamesine / tüzüğüne göre umumi merkez heyeti / yönetim kurulu düzenli olarak toplanan dil kurultaylarında seçiliyor ve bunun yanında kurultay, Cemiyetin bir önceki dönem çalışmalarını değerlendirip bir sonraki dönem çalışma programını kararlaştırıyor.

1932'deki birinci dil kurultayının müzaker zabıtları, fotoğraflarla 1933 yılında 496 sayfada basıldı. İkinci kurultaya ait çalışmaların basılması düşünülmüyor. Burada

TÜRK DİLİ

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni

İKİNCİ DİL KURULTAYI

18 AĞUSTOS 1934 TE İSTANBULDA TOPLANIYOR

T. D. T. C. nizamnamesinin 18 inci maddesine göre her iki yılda bir Kurultayın toplanması gerektir. 1932 yılında Birinci Türk Dili Kurultayı toplanmış 26 Eylül 1932 den 5 Birinciteşrin 1932 akşamına kadar sürmüştü. Birinci Kurultayda bulunan muallim arkadaşlarımızdan bir çoğu İkinci Kurultayın mektepler açılmazdan önce çağırılmasını dileyen bir takrir de vermişlerdi.

Nizamnameye ve bu isteğe uyarak U. M. H. İkinci Kurultayın 18 Ağustosta başlanmasını kararlaştırmıştır.

T. D. T. C ini kuran ve koruyan Büyük El ve Budun Başbuğu GAZİ MUSTAFA KEMAL Hazretleri bu kararı yerinde bulmuşlar ve geçen Kurultayda olduğu gibi bu toplantının da Dolmabahçe Sarayında yapılmasını buyurmuşlardır.

İkinci Kurultayın toplanacağı ajansla gazetelere bildirilmiştir. Kurultayın toplanma gününü, yerini, geleceklerin kendilerini bildirmelerini, Kurultayda söylenecek tezlerin ana çizgilerini gösteren bu ajans yazılarının hepsini bir arada toplıyan son ve en geniş tebliğ şudur:

sunulan tebliğlerden bir kısmı, Sovyet bilginlerinkiler de dâhil olmak üzere, Cemiyetin süreli yayını “Türk Dili”nde [bülten] neşredilecek. Bültenin 1934 yılı 6 ve 7. sayılarında (mayıs [haziran], ağustos) ikinci kurultay hakkında ön bilgilere yer verildi.

Kurultayın açılış gününde katılımcılara; çalışma programını ve Türk dilinin dünya dilleri arasında yeri, Türk dilinin tarihî akışı ve filolojisi, dil inkılabının manası ve hedefleri şeklinde üç bölüme ayrılan tebliğlerin, 27 adet, listesini ihtiva eden matbu bir kılavuz dağıtıldı. Yine burada kurultayın talimatnamesi, “Türk Dili Tetkik Cemiyetinin” 2 yıllık çalışmalarını gösteren umumi rapor, yeni dönem çalışma programı, mali rapor ve 1934-

1935 yılları bütçesi yer alıyor.

Kurultay, Reisicumhurun huzurunda İstiklal Marşı ve “Kurultay Marşı”yla (sözler Malatya Vekili Doktor Hilmi’nin) açıldı. Gazi Mustafa Kemal Atatürk sonraki bütün oturumlara da katıldı. Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım [Fikri] Özalp ilkinde olduğu gibi ikinci kurultayın da başkanı seçildi.

Kurultay, İstanbul’un Boğaz kıyısındaki meşhur sarayı “Dolmabahçe”nin ihtişamlı iki salonunda cereyan etti.

Kurultayın “Türk dilinin dünya dilleri arasında yeri” bölümünde şu tebliğler sunulmuştur: Ahmet Cevat [Emre] - “Türk Dilinin Yapılış Karakterleri ve Türkçenin Hint-Avrupa Dilleriyle Mukayesesi”, Doktor Saim Ali - “Eski Dil Mefhumu ve Politik Terbiye”, Naim Hâzım [Onat] - “Türk Dilinin Sami Dillerle Münasebeti”, Yusuf Ziya [Özer] - “Ural-Altay Dilleriyle Türkçenin Münasebeti”, Doktor Reşit Rahmeti [Arat] - “Uygurca Hakkında”.

“Türk dilinin tarihî akışı ve filolojisi” bölümünde şu tebliğler sunuldu: Akademi üyesi İ. İ. Meşaninov - “Odna forma turetskogo glagola v svete novogo uçeniya o yazıke” [= yeni dil öğretisi bakımından Türkçe fiilin bir biçimi], Alman Türkiyatçı Prof. Gize - “Türk Dilinin Eklemeli Yapısı”, Agop Martayan [Dilâçar] - “Türk Paleo-Etimolojisi”, Prof. Salih Murat - “Fizik Bakımından Dil”, Akademi üyesi A. N. Samoyloviç - “Cuci Ulusu Edebî Dili”.

Her iki bölümde bunlardan başka tebliğler de sunuldu.

TÜRK DİLİ

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni

KURULTAY KAPISINDA

Bu sayımız, Kurultay açılırken çıkıyor. T.D.T.C. iki yıllık çalışmalarının hesabını Kurultaya ve bütün millete vermek üzeredir. Bu hesabı gösteren umumî ve malî raporlar, gelecek sayımızda okurlarımızın da gözü önüne konulacaktır.

Kurultay için hazırlanan kılavuzun baş tarafındaki talimat ve program maddelerini de aşağıya koyuyoruz:

İKİNCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI

TALİMAT VE PROGRAMININ BAZI MADDELERİ

Madde: 1 — İkinci Türk Dili Kurultayı 18 Ağustos 1934 cumartesi günü saat 14 te İstanbulda Dolmabahçe Sarayında açılacaktır.

Madde: 2 — Kurultay, Türk Dili Tetkik Cemiyetini kuran ve koruyan Reiscümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek himayeleri altında bulunacak ve lûtf buyurdukları takdirde huzurlarıyla de şeref-lenecektir.

Madde: 3 — Kurultay Maarif Vekili ve T.D.T.C. Reisi Beyefendinin bir nutuklarıyla açılacak ve bir reis, iki reis vekili ve dört kâtip seçerek işe başlayacaktır.

Madde: 4 — Kurultayın idaresi Riyaset divanına aittir.

Riyaset Divanı Kurultay Reisi ve Reis vekilleriyle Cemiyet Umumî kâtibi ve Kurultay kâtiplerinden mürekkeptir.

Madde: 5 — Cemiyet Ummî Merkez Heyeti ve Kurultay hazırlıkları merkez bürosu ile Riyaset divanı arasındaki münasebetleri Cemiyet Umumî kâtibi idare eder.

“Dil inkılabının manası ve hedefleri” adlı üçüncü bölümdeki tebliğlerden yalnızca biri, Harp Akademisi Kumandanı Ali Fuat’ın [Cebesoy] “Askerlik İstılahları Hakkında” adlı tebliği sunuldu.

İlmî tebliğlerden önce “Türk Dili Tetkik Cemiyetinin” 2 yıllık çalışmalarını gösteren umumi rapor ve yeni dönem çalışma programı okundu.

Cemiyetin iki yıllık muazzam, kesif ve verimli çalışmaları hakkında, neşriyatı ikna edici bir tablo ortaya koymaktadır: Cemiyetin bütün kollarının çalışmalarını yansıtan “Türk Dili” bülteninin 7 sayısı; sözlük malzemesi derleme kılavuzu; askerî, siyasi ve idari istılahlara / terimlere ilişkin 6 tarama listesi; 12 sayı hâlinde (81 forma) Arapça ve Farsça kelimelerin yerini alacak Türkçe kelimeler için ters dizini de olan sözlük tecrübesi [Tarama Dergisi]; 2 sayı hâlinde Türkçede kelime türetme hakkında anket [Türkçede Kelime Teşkili Hakkında Bir Anket] (toplam 120 s.); İbni Mühennâ sözlüğünün Türkçe kelimeler dizini (108 s.); söz türetme eklerine göre Türkçe kelimeler derlemesi [Ekler Lûgatçesi].

Bunlardan başka çalışmaların ise bir kısmı ya baskıda ya da baskıya hazırlanıyor.

Kurultayın programı ilk safhada, Türkiye’de dil biliminin durumunu göstermeye ve ülke münevverlerini Türk dilini araştırmaya sevk etmeye dönük çok sayıda kişinin rağbet ettiği genel oturumlarla devam etti. İkinci safhadaysa kurultayın programı 4 ilmî komisyonda sürdü: dil karşılaştırmaları, filolojik tetkikler, istılahlar ve gramer. Bu komisyonlar, ilgili tebliğ bölükleri ve Cemiyetin çalışma programına göre teklif mahiyetinde kararlar hazırlıyordu. Teklifler kurultayın son genel oturumunda kabul edildi.

Sovyet bilginler İstanbul’a Ağustos’un 4’ünde (kurultayın açılışından 2 hafta önce) ulaşarak hazırlık komitesinin çalışmalarına iştirak etti, kurultayda önceden hazırlanmış ilmî tebliğler sundu ve kurultay tarafından görüşlerinin büyük itibar gördüğü iki ilmî komisyona seçildi. Dil karşılaştırmaları komisyonuna Akademi üyesi Meşaninov’un yanı sıra yabancı bilginlerden, Almanya’dan Prof. Gize de girdi. Filoloji komisyonuna ise be-

nimle beraber yabancılardan, Polonyalı Karaim bilgin Prof. Zayançkovskiy seçildi.

Bağımsızlığını perçinleme, ekonomi ve kültürünü yenileme mücadelesi veren Türkiye'nin kültür ve siyaset açısından büyük önem atfettiği kurultayda en çok Sovyet bilginlerin faal olmasının bir tesadüf olmadığını itiraf etmeliyiz.

Kurultayın ilk gününde SSCB Dış İşleri Halk Komiserliği Vekili yoldaş Krestinskiy, RSFSC Maarif Halk Komiseri yoldaş Bubnov ve SSCB İlimler Akademisi Başkanı Akademi üyesi Karpinskiy'in alkış tufanı ile karşılanan telgrafları okundu.

Kurultayın kabul ettiği teklifler arasında, dil karşılaştırmaları komisyonunun, Akademi üyesi Meşaninov'un adı geçen komisyonda öne çıkan tebliğinden yararlanarak hazırladığı teklif ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Kurultayda, dil karşılaştırmaları alanında sunulan tebliğlerin hepsini vakit darlığından değerlendirme imkânı bulamayan komisyon, sonraki araştırmalar için ilkeler kararlaştırarak 1 ile 5. maddelerde Türk dilinin dünya ve Hint-Avrupa dilleri arasındaki yeri meselesine değindi. İlmî ırkçılığa

ve onun dil bilimindeki yansımalarına itiraz ederek yalnızca yabancı bilginlere değil Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kendisine de belirli vazifeler yükleyen 5. madde üzerinde duracağım. 5. maddeyi Türkçeden Rusçaya tercümesiyle aktarıyorum: "İkinci Türk Dili Kurultayına iştirak eden Sovyet, Alman, Leh dil bilginlerinin kendi memleketlerinde ve mensup oldukları dil bilimi mekteplerinin organlarında Türkçenin artık Hint-Avrupa dillerinden ayrı bir dil olarak mütalaa edilemeyeceği, Hint-Avrupa dilleri arasında ancak nisbî ve merhalevî ayrılıklar bulunup kökenlik bir ayrılıktan bahsedilemeyeceği hakikatini bildirmeleri ve yaymaları Türk dil biliminin esaslı bir

dileğidir. Burada serbestçe kanaatlerini ifade etmiş olan bilginlerin bu bilimlik vazifeyi ifadan çekinmeyeceğine de şüphesi yoktur.”

SSCB İlimler Akademisinin bu genel toplantısında, Türk Dili Kurultayının aktardığım kararının kurultay hakkında tebliğ sunduğum önceki iki toplantının bütün katılımcıları tarafından tam memnuniyetle karşılandığını bildirme imkânına kavuşmaktayım: Leningrad'da İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Türk Kabinesine bağlı Türkiye Araştırmaları Cemiyeti oturumunda ve Moskova'da Birlik Genel Merkezi Yeni Alfabe Komitesi umumi merkez heyeti toplantısında. Kurultayın tarafımdan okunan kararı Sovyet dil bilginlerinin ilmî görüş ve kanaatleriyle tam olarak örtüşmektedir.

Kurultayda oy birliği ile kabul edilen filoloji komisyonunun karar metnindeki üç maddeden biri, Dil Cemiyetinin çalışma programını kabul etmekte ve bütün kütüphanelerdeki yazmaların yeni [usulde] kataloglarının hazırlanmaya başlanması isteğiyle Türkiye Maarif Vekâletine müracaat edilmesi gereğini vurgulamaktadır. Aynı karardaki öbür maddeyse benim Türk filolojisi sahasında Sovyet-Türk iş birliği üzerine bir dizi muayyen teklifimi müspet karşılayarak ana hatlarıyla kabul eder. Akademimizin Sosyal Bilimler Cemiyeti tekliflerimi kabul etti ve bunlar Akademinin ilgili enstitülerinin çalışma planlarına dâhil edildi.

Kurultayın gramer komisyonu ilkeler belirlemedi. İstilah komisyonu fikir birliğiyle kök ve ekler yönüyle Türkçe ıstılahların oluşturulması ve ancak kaçınılmaz durumlarda “Batıda kullanılan” milletlerarası ilmî-teknik ıstılahların Türkçenin ses yapısına uydurularak alınmasını uygun buldu. Türkiye'deyken özellikle bu konuda fikrimi beyana imkân bulamadım. Kurultayın ıstılahlar hakkındaki kararını günümüz Türkiye'si için genel olarak yerinde buluyorum. Bununla beraber yalnızca ilmî-teknik değil sosyal-siyasi milletlerarası ıstılahların kabulünde de “kaçınılmaz durumların” az olmayacağını önceden kestirmek mümkündür. Türkçe yeni ıstılahların yaygınlaştırılma aşamasında, şüphesiz, suni olarak oluşturulmuş öz Türkçe ıstılahların bir kısmı kullanımdan düşecektir.

Dil Cemiyetinin 2 yıllık çalışma programına şunlar dâhil edildi: Bir dizi sözlük çalışmasının yanında Akademi üyesi V. V. Radloff'un “Türk Lehçeleri Sözlüğü Tecrübesi”nin düzelti ve eklemelerle yeniden basılması ve Türk yazı dillerinin büyük sözlüğünün hazırlanması. İstilah alanında: Oluşturulan yeni ıstılahların ilk, orta ve yüksek tahsilde yaygınlaştırılması. Dil bilgisi alanında: Türk dilinde kelime türetilmesi üzerine kapsamlı bir çalışmanın meydana getirilmesi, bir dizi biçim ve ses bilgisi incelemelerinin hazırlanması ve Türkçe cümle bilgisine dair büyük bir anket dü-

zenlemesi. Dil bilimi, köken bilgisi ve filoloji alanında: Türkiyat kitabiyatının basılması, Orhon-Yenisey abidelerinden başlayarak eski Türkçe metinlerin yeniden basılması, farklı dil ailelerinin karşılaştırmalı dil bilgisi kitaplarının tercüme edilip basılması ve Türk dilinin Hint-Avrupa dilleri ve öbür dillerle ilişkisi üzerine araştırmaların sürdürülmesi. Yaşayan ağız incelemelerinde: Türkiye’de dil ve halk bilimi malzemelerinin derlenerek neşrine devam edilmesi.

Türk Dili Tetkik Cemiyetinin etkili çalışmalarını memnuniyetle karşılıyor ve sonraki çalışmalarının başarılı olmasını diliyoruz.

İstanbul’da kaldığımız sürece Türk bilgin, öğretmen, öğrenci, yazar ve basın mensuplarıyla oldukça sıcak bir ortamın içindeydik ve Sovyet biliminin temsilcileri olarak Türk devleti ve Cumhuriyet Halk Fırkasının olağanüstü ilgisine mazhar olduk. Kurultaydan sonra Maarif Vekili [Millî Eğitim Bakanı] Abidin Bey’in başkanlığında tertiplenen özel bir toplantıda SSCB’nin Türkiye’yle ilmî iş birliğini geliştirme komisyonunun kuruluşundan bu yanaki çalışmalarını ve sosyal ile fen bilimleri alanlarına dair 1935 yılı çalışma planını aktardım. Bu plan makul karşılandı ve şimdilerde Türkiye maarif vekilinden planın kısımlarının Türk bilim ve araştırma kuruluşları arasındaki bölüşümü hakkında açıklama bekliyoruz.

Türkiye’nin yeni SSCB Büyükelçisi, eski maarif vekili [Hüseyn] Vâsıf Çınar Bey, İstanbul’dan ayrılmadan önce Maarif Vekili Abidin Bey’le Sovyet-Türk bilim ilişkileri üzerine sohbetlerimize faal olarak katılmıştı ve şimdi Moskova’dayken bu ilişkilerin gelişmesine gayret göstermektedir.

Böylece, kısa tebliğimizi, son iki yılda başarıyla gelişen Türkiye ve SSCB bilim ilişkilerinin iki büyük ve dost ülkenin barışçıl biçimlenme ve kültür yaklaşması yararına gelecekte daha da ilerlemesini sağlayacak elverişli bir zemine sahip olduğunu kesinlikle ifade ederek bitirmeye imkân veren her türlü dayanağa sahibiz.